

**Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R.
D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris**

De quatuor Hominum nouissimis - Qvi Qvidem Sacri Adventvs Qvatvor
Hebdomadis accomodati: Sed & Concionvm Fvnebrivm materiam abundè
suppeditant

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1629

Feria Secvnda. Qvid Sit Infernvs, Et Vbinam terrarum situs.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56277)

infernum barathrum ac voraginem esse, in quam, qui semel deuolutus fuerit, nunquam poterit exire; locum etiam, in quo variae moriendi sunt occasiones, mors tamen nulla, fossam denique flamma & igne repletam, tenebris tamen densissimis circumseptam. Ad hanc cavernam draconibus & bufonibus plenam, abyssum corruptionis & contagij, regnum cui dæmones & immania præstant monstra: hæc nempe cogitatio vnicum ad loci huius detestationem concipiendam, ad peccati odium, virtutum amorem, viamque quæ ad te, qui vera nostra beatitudo es, ducit, ingrediendam, est remedium: ad quam nos dirigere ac conducere dignentur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. AMEN.

FERIA SECUNDA.

QVID SIT INFERNVS, ET VBI
nam terrarum situs.

Partitio.

1. De diuersis animarum receptaculis.
2. Quid & qualis sit infernus.
3. Vbi sit infernus.

Memorare nouissima tua, & imprimis infernum, ac cogita qualis ille sit, & quonam in loco, & in æternum non peccabis. Eccl. 7.

FIGVRA.

Eccl. 1.

Miraculum illud antiquitatis, omniumque regum Juda sapientissimus Salomon, vel potius Jesus Syracides, in Ecclesiastico abyssum quamdam profundam & altam depingit, cuius altitudinem nemopoterat dimetiri. Hanc cum mecum accuratius considero, inferni hic typum proponere posteritati voluisse videri sapiens queat. Ipse enim abyssus quædam est, ignem & flammam eructans, è qua nunquam egredi licet, tantæque profunditati & altitudinis, vt mundus eam dimetiri, aut eius

proportionem nosse nunquam potuerit. Ipse nihilominus eandem vobis hodierna concione decreui describere ac dimetiri, quasi locum quo nullus in orbe terribilior aut horribilior. Te porro hic inuoco sanctissime Spiritus omnium gratiarum abyssus, ac supplex rogo, meam vt cymbam abyssus huic innatantem dirigere ac propellere digneris, & te ô glorio a stella maris, vt errantem in tenebris, luminis tui claritate illustres. Ideo salutationem tibi Angelicam depromo.

AUE MARIA.

Nullus vestrum est, auditores, qui ignoret diuersa ac varia esse post hanc vitam loca, in quæ animæ corpore egressæ, vnaquæque iuxta statum quo ex hac vita egressa fuerit, recipiantur, accedente præsertim Sacrarum litterarum auctoritate, ac totius Ecclesiæ vnanimi doctrina. Ita namque sensit Augustinus: *Habent, inquit, anima cum de seculo exierunt, diuersas receptiones suas.* Primus spiritibus in alterum mundum proficiscentibus destinatus locus, est ipsum gloriæ templum, diuinitatis palatium, cœlitum Paradisus in cœlo empyreo, constitutus: cuius nobis introitum ac possessionem sua Christus passione ac morte comparauit, ita namque de se in Evangelio restatur, *Vado parare vobis locum, vt vbi ego sum, & vos sitis;* item alio in loco, cum beatorum mercedem describeret: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlo.* Atque hæc est totius Ecclesiæ credendi ratio, vt è Concilio Florentino in Decreto vnionis manifeste colligitur; illic enim totius Ecclesiæ nomine docetur, animas postquam debito ac legitimo modo hic purgatæ sunt, statim vt corpore egressæ fuerint, cœlo recipi, vbi diuinæ visionis maiestatis recreantur. Id ipsum & è Tridentina Synodo colligere est, quæ ait, Sanctos cum Deo in cœlesti regione regnare: hoc etiam docent omnes in genere Patres; Cyprianus imprimis Sermone de mortalitate, Basilius homilia in XL Martyres; Augustinus in Psalmum LXXXIII. Leo Papa sermone de S. Laurentio martyre; Gregorius

gorius hom. XXXVII, in Euangelia Fulgen-
rius Carthaginensis, qui iam ab hinc mille
annis in Ecclesia floruit aliique innumeri, &
auctoritatis inrefragabilis; qui docēt e oclum
beatarum mentium locum esse ac recepta-
culum.

Alter locus priori penitus contrarius, ipse
est Tarrarus, in imis terræ visceribus con-
stitutus, de quo sæpenumero in sacris libris
est sermo; vt in Numer. *Descenderunt uiuen-
tes in infernum, cooperti humo. & in Psalmis:
Veniāt mors super illos, & descendant in infer-
num uiuentes.* & in Euangelio de diuīte illo:
*Mortuus est autem diues, & sepultus est in in-
ferno.* In quibus omnibus de inferno men-
tio: de inferno, in quā, in quo dæmones com-
morantur, furia habitant, damnatorum ani-
mæ captiua detinentur, & in quo denique
scelerati sempiternis cruciatibus affigun-
tur.

Tertius locus ipse est limbus, in quo om-
nes Veteris Testamenti Patriarchæ ac iusti
exoptatum Messia: aduentum præstolaban-
tur, qui eosdem moriendo in veram liberta-
tem asserere, ac cœli ianuas, quæ quinq; iam
annorum millibus occlusæ fuerant, referare
debebat. Cuius liberationis verum in Nume-
ris exemplum ac typum legimus. Quicum-
que olim ob al quod delictum apud Hebræ-
os in exilium pulsi erant, in patriam prius re-
uerti non poterant, quam summus Pontifex
expirasset: illo vero mortuo omnes in patriā
à qua extorres erant, licite ac libere reuerre-
bantur. Hic docemur, non prius homines,
Paradiso cœlesti, qui vera eorum patria est,
propter peccatum originis expulsos, eodem
redire potuisse, quam Iesus Christus, verus
ille Pontifex, in cruce expirasset, cuius san-
guis ac passio nos in patriam restitueret, ab
exilio liberaret, ac vera fœlicitate cumula-
ret. Vnde Paulus figuræ huius terminis in-
hærendo, *Christus autem assistens Pontifex fu-
turorum bonorum per amplius ac perfectius ta-
bernaculum non manu factum, id est, non huius
creationis, neq; per sanguinem hircorum aut Si-
tutorum, sed per proprium sanguinem introiuit
semel in sancta, aeterna redemptione inuenta.* De
hoc autem loco mentio fit in Genesi: *De-
scendam querens filium meum Iosiph, lugens in*

*infernū, & quamuis Nouatores hoc de sepulchro dici tradant, vnanimis tamen san-
ctorum Patrum consensus est, de limbo de-
bere intelligi.*

Non procul inde est infantium sine bap-
tismo, aut sine circumcissione in Lege Molai-
ca mortuorum sedes, quam quartam nuncu-
pare possumus, qui quidem, iuxta Augusti-
num, aliqua rerum cognitione præditi erūt,
sed vt ita miseriam sortemque suam agno-
scant, cum se aeterna beatitudine, cuius ta-
men capaces creati erant, in æternum priuā-
dos intelligunt: quæ quidem non sensus,
sed damni pœna à Theologis nominantur,
quanquam in omnem aeternitatem duratu-
ra sit.

Quintus & vltimus locus est, quem com-
muni nomine purgatorium dicimus: qui lo-
cus quidam est suo terra constitutus, in quo
animæ captiua detinentur, vt ibidem à deli-
ctorum sedibus, quas è corpore emigrantes
secum detulere, purgantur, atque vbi purga-
tæ fuerint, aeternæ beatitudinis consortes
reddantur. Cuius rei figuram quamdam ad-
feram. Absalon quamuis contumaciæ suæ ac
rebellionis veniam à patre impetrasset, bien-
nio tamen paterni conspectu carere, atque
aula priuatus viuere debuit. Ita quoque ani-
mæ, quamuis plenissimam in hac vita omniū
delictorum veniam consecutæ sint, ob non-
nullos tamen defectus & nauos, qui ipsis ad-
hærescunt, ad aliquod tempus, cōspectu Dei,
qui ipsarum pater est, carere, & regno cœ-
lesti excludi, inque purgatorij exilio versari
debent.

Egregie porro Doctorū ille Phoenix Tho. D. Thom. i.
mas quinque has sede, discriminat ac di-
stinguit. Vt nimirum diuersus est status, in
quo animæ in hac vita descendunt, ita quo-
que diuersa sunt loca ac receptacula, in quæ
post mortem secedunt. Nam quamdiu in
corpore detinentur, mereri semper queunt:
sed corporis hisce vinculis solutæ & perfe-
ctam libertatem assecutæ; operum suorum
vel pœuorum, vel bonorum mercedem con-
sequuntur. Adeo, vt mox à morte vel inte-
gram & absolutam, vel interruptam com-
pensationem recipiant; si integram, duplex
eadem quoque est, vel est gloria cœlestis ac
beati-

Num. 16.

Psal. 45.

Luc. 16.

Num. 35.

Hebr. 9.

Gen. 37.

2. Reg. 14.

p. q. 69. 4. 7.

beatitudo, quoad virtutes ac bona opera, vel inferni supplicia, quoad peccatum originale ipse parvulorum limbus. Si vera illa interrupta erit, id fiet vel ob defectum personæ, & tunc ad eundem erit purgatorium, vbi animæ detinentur, ne beatitudinis & compensationis, ad quam aspirant, ob delicta quædam non adeo diligenter expiata, tam cito participes reddantur: vel ob defectum naturæ, ac tum limbus, in quo veteres patres detinebantur, & summæ gloriæ fruitione propter humanæ naturæ delictum carebāt, quædrabit.

Cæterum quamvis hæc verissima sint, nõ tamen adeo facile cuius persuaderi queat, animas corporis expertes loco corporali posse contineri. Vnde Boëtius: *Communis sapientum opinio est, incorporalia in loco non esse.* & amplius adhuc Augustinus: *Cito responderi potest, ad corporalia loca animam non ferri, nisi cum aliquo, &c.* Atqui animæ postquam corpore egressæ sunt, corpore carent, qui igitur fieri potest easdem sine corpore in loco corporali posse subsistere? Quamquam autem hoc ad intelligendum difficile sit, credendum tamen est, atque indubitata fide tenendum. Licet enim Spiritus non ita locum occupent, vt alia corpora locum occupare dicimus: nec ratione quadam nobis nota aut perspecta; ea tamen ratione occupant, quæ substantiis incorporeis ac spiritualibus propria est: quæ etsi nobis incognita sit atque obscura, non ideo tamen dicendum, animas corpore egressas incertis vagare sedibus, aut nullum certum habere receptaculum.

Nam si cælum empyreum, quod verum & naturale corpus est, innumeris, mox vt conditum est, Angelis repletum fuit, vt venerabilis Beda ait, qui omnes tamen materiæ expertes sunt & penitus incorporei; cur, obsecro, animabus, quæ eiusdem naturæ & conditionis sunt, locus aliquis quo contineantur non assignetur? Quamobrem cum D. Thoma dicendum est; quamvis substantiæ illæ angelicæ ac spirituales corporea mole & materia careant, ac nulla ratione à corporibus dependant; res tamen corporeas ac graues à Deo per spirituales, vt docent etiam

Augustin & Greg. regi ac gubernati. Atque hinc sympathia illa & aharitas oritur inter ea, quæ materia prædita sunt, & quæ eadem carent, inter spiritus item & corpora, idque per modum congruitatis, vt nimirum rebus nobilioribus loca etiam nobiliora assignentur. Atque ita animabus corpore egressis, convenientia naturæ meritis ac dignitati loca etiam corporalia, data sunt, in quibus eo, quo spiritus locum occupare potest modo, continentur, & quo magis ad primam, quæ Deus est, substantiam, cui proinde ex congruo locus primus ac summus datus est, accedunt.

Atque ita animas beatorum in cælo statuimus, quod ad Deum quam proxime accedant, & quod locus ille omnium sit primus ac dignissimus, eorumque meritis convenientissimus; dampnatorum vero in inferno, qui omnium locorum infimus est ac postremus, & quo nullus vel tetior, vel abominabilior; quem si interdum mente voluerimus: adeo eiusdem horrore percelleremur, nunquam vt in animam vel minimum delictum admitteremus. Ita namque suadet Sapientis: *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis;* atque hæc est materia, quam hodie explicandam suscepi. Quod vt cum aliquo emolumento ac fructu fiat, primo de miseria atque horrore loci, ac deinde de eiusdem situ agendum erit: quod vbi fecerim, assenerate aulam, neminẽ vestrum fore quin iudicaturus sit, nullum in orbe locum cum eodem vel sætore, vel horrore conferendum esse.

Principio igitur infernus, vt proprie ac vere eundem describamus, merum quoddam chaos confusionis est, antrum corruptionis, locus maledictionis, carcer tormentis & cruciatibus plenus: est regnum tyrannicum, cui Satan absoluta quadam & plenaria potestate præest, cuius diaboli membra sunt, damnati serui ac subditi: est aula opaca, obscura, tenebrosa, in qua flammæ globi loco lampadarum, demonum visio loco pictarum tabularum, tenebræ instar aulaorum, in qua carceres loco atriorum, vincula & compedes loco menfarum, flammæ & ignes loco lecto-

Boëtius l. b. de hebdom. S. Aug. 12. super Gen. ad litteram.

3 p. 69.

Lib. 3. de Tri. Gre. 4. Dial.

rum, patibula loco deliciarum. Infernus denique locus est, qui cum nullo in orbe aut extra orbem comparari potest, quique omnia loca horrore & abominatione antecellat. Ruidenter id apparet ex epithetis, quæ Sacra ei Scriptura passim attribuit, quæ varia sunt, & eius horrorem ad vivum describunt.

II.

Ecclesiasticus eundem abyssum vocat, sed abyssum, cuius altitudinem nemo vquam dimensus sit, *Profundum abyssi quis vquam dimensus est?* Elaias vero carcerem: *Congregabuntur in locum, & claudentur ibi in carcerem.* Quam tristis ille carcer, Auditores? Scater ille maleficis & damnatis, & quidem ad æterna incendia damnatis: carcer, inquam, è quo nunquam egredi datur, & cuius demones custodes sunt & ministri. O carcerem vere horrendum & abominandum! Ipse vero Dominus eum gehennæ nomine appellavit: *Timete eum, qui habet potestatem mittere in gehennam;* gehennam, inquam, quæ infinitis animas tormentis excruciat, damnatos in mediis suppliciis desperare cogit, & ad rabiem concitat. Apostolorum autem princeps tartari ei nomen indidit: *Detrahitos in tartarum tradidit cruciandos;* Formatur autem Tartarus à Græco *ταρταρος*, id est, turbas concito, idque propter turbas & motus assiduos quos in inferno esse constat, quibusque animæ exagitantur.

Ecclef. 1.

Esaï. 24.

Luc. 11.

2. Pet. 2.

Vere illic quidam tartarus, & quidem æternus, futurus est, in quo damnati clamare, vociferari & effera scere non desinent, tortores vero sæviendo ferociendoque inter se horribilem strepitum ac sonitum excitabunt, *Ibi clamabit*, inquit Bernardus, *dæmon ad dæmona: Percute, dilacera, interfice velociter; spolia detrahe, cito pradare, mittere prunis, & ebullientius impone lebetibus.* O crudelitatem, rabiem, miseriam! Ita portò eundem appellat Cyrillus Alexandrinus: *Hei, heu, qualis loci facies, Sibi fletus & stridor dentium, quem tartarum appellant, quem ipse quoque diabolus expandet.*

Orat. de exitu anima.

Amos 2.

Amos Propheta alia adhuc nomenclatura eundem denorat, scilicet domus demonis, *Bibebat vinum damnatorum in domo Dei*

fat, domo sanguinolenti tyranni, domo cruoris ac suppliciorum plena, in qua furæ commorantur, in qua mors habitat, in qua crudelitas, impatientia, desperatio sedem collocarunt; cuius ianitor est Cerberus, portæ aræ, & vectes ferrei, vnde in Psalmis: *Construit portas aræ, & vectes ferreos confregit.* Quin & Euangelium portas ei tribuit, *Et porta inferi non prevallebunt adversus eam.* quas explicans Bernardus ait: *Porta inferi sunt cæca desperatio, & dura obstinatio.*

Psal. 106.

Matth. 16.

Apoc. 19.

A Joanne autem in Apocalypsi vocatur *torcular Dei;* & non vsq; adeo absurde. Nam sicut in torculari varæ vix commiscuntur, simulque conteruntur, ita in terro illo carceris, veluti in quodam torculari infinita damnatarum multitudo commiscebitur, & à diabolis promiscue comprimetur, conteretur, ac miserum in modum cruciabitur, eque eorum corporibus sanguinum rivi & lachrymarum torrentes extudabunt. Vnde Job propheta loquitur: *Calcet super eum, quasi Rex interitus.*

Euangelistæ vero faralem hunc locum & regionem illam subterraneam graphicè depictentes, locum tenebrosam, obscurum perpetuisque ignibus collucentem appellaverunt: *Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & r. cumbent cum Abraham & Isaac & Iacob in regno colorum; filij autem in regno euicentur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.* Ac deinde: *Sicut ergo colliguntur zizania, & igne comburuntur, sic erit in consummatione sæculi: mittere filius hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos, qui secerint iniquitatem, mittent in cananum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium.* Et post aliquantulum: *Tunc dicit Rex ministris, Ligatis manibus & pedibus eius, mittere eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.* Et post duo capita: *Inutilem seruum eius e in tenebras exteriores, illic erit fletus & stridor dentium.* Vbiq; mentio lachrymarum, tenebrarum & stridoris dentium.

Matth. 8.

Matth. 13.

Matth. 21.

Matth. 14.

Matth. 25.

Eisdem tropis & loquendi modis vtitur & Lucas: *Et dicit vobis, Ne cio vos, unde sitis; discedite à me omnes operari iniquitatis, ubi erit fletus*

Luc. 13.

fletus

fletus & stridor dentium: cum uideritis Abraham, & Isaac, & Ia ob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. Quid amplius habet & Marcus, Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam: bonum est tibi debilem introire in uitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi uermis non moritur, & ignis non exstinguitur. An non hæc tristes loci huius delineationes sunt? Omnes ecce de densissimis tenebris, de igne inextinguibili, de uermibus perpetuo corrodentibus, de horrendo dentium stridore, deq; perpetuo fletu lachrymisq; assiduis loquuntur, neq; enim digne horror eius & infelicitas miseriaque uerbis exprimi potest.

Isaias autem nouo quodam & inusitato eum nomine uocat, barbara scilicet uoce Topheth. *Preparata est*, inquit, *ab heri Topheth, à rege preparata; profunda & dilatata, nutrimentum eius ignis, & ligna multa. fletus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.* Doctissimus Iansenius cum uocis huius originem inuestigaret, ait olim iuxta montem Moria Ierosolymis contetminum, uallem fuisse, in quam Siloe se aquæ exonerabant; Gehennon dictam, id est, uallem Hennon, de qua in Iosue cap. 18. & 19. fit mentio. In hac olim Iudæi idololatria exæcati, idolum Moloch cui liberos suos immolabant exerebant: quæ deinde Topheth fuit appellata, quasi dicas tympanum: quia, interea dum tragicum & lugubre hocce sacrificium peragebatur, tympana assidue pullabantur, ne forte se patientes, audire liberorum eiulatu & lamentis, ad commiserationem excitarentur. Vallem hanc Iosias rex piissimus mortuorum ossibus oppleuit, ut ita profanarentur. *Conuinauit quoque Topheth, quæ sit in conualle filii Enon.* Ipse quoque Dominus per Ieremiam comminatus est, hanc se uallem non amplius Topheth aut Gehennon, sed uallem sanguinis & mortis, appellaturum.

Hoc igitur nomen Isaias inferno tribuit, cum quod in ualle hæc infantes immolari erant, tum quod locus ille postea contaminatus ac profanatus est. *Ab heri preparata est Topheth*, id est, ab ipso mundi exordio: (quia mille anni apud Deum tanquam dies hesternæ

quæ prætoris) sed preparata à rege, qui regibus omnibus imperat, quique omnium regum Dominus est. *Profunda & dilatata*, quia infernus in centro terræ est, & ideo iuxta debitam proportionem latus, ut utero suo & alio omnes omnino dominatos complectatur & complectatur: *nutrimentum ignis & ligna*. Scilicet damnati & ipsi demones: diuina uero iustitiæ flagellum eundem excitat, idque instar torrentis sulphurei. An non omnia aptissime conueniunt? Ita profecto: infernus enim uera Topheth est, in qua non amplius pueri, sed plurima damnatorum millia comburuntur: quorum ne fortasse clamores, eiulatus, lamentaque audiamus, continuo tympanorum strepitu, id est, mundanorum gaudiorum tinnitu auribus nostris demones obstreperunt: uallis adhæc putida, profanata, cadaueribus oppleta: & mephitim exhalans.

Longe aliud ei nomen attribuit Propheeta regius: appellat enim nomine putei, & quidem altissimi, *Neque urgeat super me puteus os suum: & alibi: Tu uero deduces eos in puteum interitus.* Ecquis ille puteus! quanta profunditas! adusque centrum terræ pertingit, adeo ut quod Samaritana in Euangelio ait, *Puteus altus est*, hic non absurde repetere possumus.

Hic quoque puteus est, de quo in Apocalypsi sua Ioannes: *Non autem sponsa, puteus ille aquarum uiuentium, sed cisterna plena flammis & sulphure, fumumque obfusissimum exhalans, Et ascendit fumus fornacis magna.* Exclamare igitur possum, ô locum uere horribilem!

Aliter adhuc eundem describit Propheeta Iobus, *Dimitte me in plangam paululum dolorem meum, antiquam uadam & non reuertar, ad terram tenebrosam & operam mortis caliginem, terram in tenebris & tenebrarum, ubi umbra mortis & nullus ordo, sed impietatis hinc in habitat.* Anne reperiri queat in orbe locus tetrior ac magis abominandus? septem ecce eiusdem qualitates depromit, quarum uel minima potis est hominem ad desperationem cogere. Imprimis quod nulla in eo lux sit, quod in eodem ipsa dominetur mors,

Marc. 9.

Isai. 30.

In concord.

Euang. c. 10.

4. Reg. 23.

Ierem. 9.

Inferno
uallis To-
pheth com-
paratur.

Isai. 30.

Psalm. 39.

Isa. 30.

Isai. 30.

Psalm. 68.

Psalm. 54.

Ioan. 4.

Apoc. 9.

Cant. 4.

Iob. 10.

quod omne ab eo bonum ac deliciae exulent, miseræque & mala affluant, quod Sol & Luna in eo non appareat, cœlum & terram non videatur, quod in eo non nisi furia, Megaræ, ac diaboli, mera confusio, & turbatio, horror sempiternus, lachrymæ perennes, ac terrores assidui. O locum detestandum, ac vere infelicem!

Orat. de exitu anima.

Ipsi porro Patres etiam amplius eiusdem miseræ abominationemque exaggerant. Et imprimis Cyrillus Alexandrinus, qui circa annum Domini 430. sub Theodosio Iuniore floruit. Huc demerguntur anima peccatorum, in omne ævum crematura, quemadmodum Iob tradidit, in terram noctis æternæ, ubi non lumen, non mortalibus vita, sed iugis agritudo, sed morer incessabilis, sed plangens per noctes: va illic æternum: illic, heu mel, heu me! illic ingemiscunt assidue, nec illis miseretur: clamant è profundis, & nemo flectitur: lamentantur, & natus eripit: exclamant & plangunt, & nemo miseretur. O verba etiam laxa emoturæ, & adamantina pectora emollitura!

Serm. de 5. regionibus.

Quin & amplius Bernardus, exclamans: O regio dura, & grauis, regio extimescenda! Regio fugienda, terra oblivionis, terra afflictionis, terra miseriarum, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: locus letifer, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, vermis immortalis, factor intolerabilis, mallei percutientes, tenebra palpabiles, horribilis demonum facies: totus tremor atque horreo ad memoriam istius regionis, & concussa sunt omnia ossa mea. Ecce & alia non minus horrenda.

Lib. 4. de avi

Hugo de S. Victore, qui magna ante annos quingentos, & doctrina, & sanctitate floruit, his cum verbis descripsit: Inse nus lacus est sine mensura, profundus sine fundo, plenus ardore incomparabili, plenus calore intolerabili, plenus dolor, inenarrabili: ibi miseria, ibi tenebra: ibi ordo nullus, horror æternus, ibi nulla spes boni, nulla desperatio mali, omnis qui est in eo, odit se & omnes alios, ibi omnia genera tormentorum quorum minimum maius est omnibus his tormentis quæcumque in hoc sæculo fieri possunt. O locum teterrimum, inhabitabilem, intolerabilem, ac miseris refertum. Veniam peccatis Auditores, sermonem abrumpo: neq;

enim absque lachrymis, suspiriis, mille singulibus loci huius horrorem pluribus representare possum. Atque ideo materiam, dicendique genus murabo, & demonstrabo quo in loco, & mundi climate sit constitutus.

Interrogatus hac de re olim Gregorius, III, ac dicere coactus, quoniam in mundi angulo inferorum sedes esset, in hunc modum de situ in- respondit, *De hac re temere definire nil audeo, feni, n. nulli namque in quadam terrarum parte infernum esse putaverunt, alii vero hunc sub terra esse existimant. Cui ultimæ opinioni & ipse visus est assentiri, tum propter erymon nominis (infernus enim est qui inferius iacet) tum vero quia in Apocalypsi scriptum legimus: Nem poterat neque in cælo, neque in terra, neque sub terra aperi e librum. Quibus duobus potissimum innixus fundamentis ait: Cum ergo ad aperendum librum nullus inueniatur dignus sui terra, quid obstat non video, quod infernus sub terra esse credatur.*

Augustinus cum hunc labyrinthum intrasset, & suum iam symbolum in medium protulisset, ita se tandem extricare conatus est: *In qua parte mundi infernus sit, scire neminem arbitror, nisi cui Domini spiritus revelauit.* Quamuis eodem loco duas rationes adferat, quibus demonstret eum sub terra esse, quarum prima hæc est: Animæ impiorum ex nimio erga corpus & carnem affectu peccarunt, necesse est igitur eandem illas sortem subire quam res amata subiit: atqui corpus & caro post mortem sub terra conduntur: sequitur ergo necessatio, animas eodem commigrare debere, ac proinde infernum sub terra esse constitutum. Altera hæc est: Quemadmodum omnium locorum pulcherrimus & simul altissimus, Beatorum gaudio & exultationi accommodatissimus est: ita quoque infimus & abiectissimus, infernus scilicet, ad miseriam, calamitatem, desperationemque damnatorum aptissimus existit. Rationes hæ in speciem videntur verissimæ ac variis in rerum natura experimentis posse confirmari.

Videmus enim in variis orbis partibus, in Asia, Africa, & Europa, ac præsertim in Sicilia,

cilia, exarsuantes Atnas, Vesuuios, Heclas, aliosque montes flammaram globos perpetuo eructantes, eque terræ visceribus fumum fauillasque euomentes. Vnde manifestum est, infernum sub terra constitutum esse, flammamque per illas fornaces, non secus ac per quadam respiracula fumi que emissaria euomere. Ita scilicet ratiocinatur Augustinus.

Infernus sub terra constitutus est.

Gen. 36.

Certum igitur indubitatumque maneat, abominabilem hunc damnatorum carcerem pedibus nostris subiectum esse, & in imo terræ centro situm. Ita namque vniuersa credit Ecclesia, omnesque tradunt e S. Scriptura prolatis testimonis Theologi. Huc quippe trahunt verba illa Genesios, *Descendam ad filium meum lugens in infernum*. Vbi *Tō descendam* locum aliquem inferiorem denotat, & in imis terræ visceribus constitutum. Quamquam sciam, locum hunc diuersimode exponi, & à plurimis iuxta vniuersiuique capium torqueri, & aliquos loco *infernum* ponere, sepulchrum, idque, propter verbū *School*, quod hoc loco legitur: adherentes hocce verbum nunquam in sacris litteris pro inferno capi.

In sua recognit. Penatuechi.

Primus controuersia huius auctor fuit Eugubinus, qui ait non videri verisimile, dilectum illum Deo Patriarcha Iacob, eo desperationis delapsum, vt in infernum, locum damnatis & demonibus destinatum, descendere optarit: praesertim cum & vox hæc nunquam pro loco capiatur, in quem damnatorum animas descendere omnis credit antiquitas, quem moderni Rabini *gehennam* appellant. Quam sententiam vt confirmet ac verisimiliorem reddat, duorum antiquorum Rabbiorum adhibet testimonia; primum est Rabbi Moyse Aegyptii dicentis, *Supplicium quo cruciatur scelerati afferunt esse gehennam, quem locum dicunt esse ardentem flammis, & bi una cum corpore, sunt comburendi impit, non vno quidem sup, liciorum genere, sed adeo variis & exquisitis, & longum sit recensere*. Alterum est Rabbi Aben Esra, qui interpretem Chaldaicum hic coarguit, quod verbum *School*, *gehennam* interpretatus sit.

Lib. de resur.

Eiusdem quoque opinionis exstitit Cardinalis Caietanus, ac locum hunc Genesios

Tom 4. Bess. Advent.

de sepulchro exposuit: perinde ac si dixisset Iacob: omnem se consolationem respicere, inque continuo luctu ad vsque mortis & sepulturae tempus velle versari, quin & paratum se in alterum mundum descendere, vt dilectum sibi Ioseph videat. His accedit & Vatablus in litteris Hebraicis verisimilissimus, dicens, hisce verbis Hebraicam quandam loquendi rationem includi, scilicet viuere mortuo filio iam non potero, sed necesse me est pro luctu & cordis amaritudine emori. His ad stipulatur & Lipomanus in Catena, aitque ex hisce verbis hunc sensum elici posse. Adeo me tristis ille de morte Ioseph nuntius affligit & afficit, vt vitam abrupturus sim, ipseque lacrymari non prius desinam quam ad patres appositus fuero. Item Pagninus, & his omnibus aetate & tempore prior Alcuinus, venerabilis Bedæ discipulus, & Caroli Magi Praeceptor: *An etiam inferni nomine sepulchrum significat? Quasi diceret, In per Gen. luctu manebo donec me terra suscipiat, sicut illum recipit sepulchrum. Quis omnes haec opiniones inter se conciliet? quis hos inter tantas componat lites?*

Sed vterior & sanior, meo quidem iudicio, opinio est eorum, qui per verbū *School*, hoc & aliis plurimis Scripturae locis usurpatum, infernum locum illum subterraneum, damnatorum supplicii destinatum, exponi crediderunt.

Ac prima quæ eos ad hoc docendum impellat ratio, est, quod septuaginta hic vt & alibi, hanc vocem per Græcum *Adis* interpretari sint: quod non aliter quam per infernum exponi potest, ac nemo vnquam extulerit, qui sepulchri significatione extulerit. Deinde Chaldaus paraphrastes hanc ipsam, hoc loco *pro gehenna* interpretatus est, quæ nunquam aut nusquam pro sepulchro in sacris voluminibus exponitur. Iple quoque Hieron. qui in harum linguarum cognitione imprimis excelluit, non aliter eam, quam per *infernum* extulit. Augustinus nem hunc locum interpretatus, ait, *infernum* eadem hic significatione accipi: ac quaestionem instituit, Quomodo Iacob, cuius in futurum infernum adire voluerit, in quo certus erat, filium non esse, aitque hic hominis ex-

Aa tremis

tremis doloribus affecti, tristis, suamque calamitatem deplorantis, oratione esse. Quod *Qua. 12. 6. in Genes.* & Lyranus calculo suo confirmat, *ter infernum*, inquit, *Hebraei iniqui representantur foueam vel sepulchrum, sed melius Catholici exponunt limbum sanctorum Patrum, qui est pars superior inferni*. Quamobrem verus querelæ huiusce sensus hic est: Casus ille filii mei ac mors tantis me ærumnis & afflictionibus cumulat, ut præ earum magnitudine ac grauitate emoriturus sim, itaque ad infernum descensurus, ad locum inquam, in quem quicumque modo moriuntur descendunt, & in quo Iosephum meum esse crediderim, qui tam amara ac tristi morte hinc dicitur abreptus. Quid vobis videtur docti, an non hæc opinio probabilior? & an non hinc (vt tandem aliquando vnde digressi sumus redeamus,) manifestum redditur, infernū sub terra esse? Et sane subterraneus est, neque alius ei locus poterit assignari.

Quod & aliis demonstrationibus, ac testimoniis notum faciam, in quibus etiam *Scheol*, sine vlla controuersia & omnibus consentientibus, pro inferno, damnatorum carcere, accipitur. In Numeris dum de Chore, Dathan & Abironis interitu agitur, hæc verba leguntur: *Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos, descenderuntque viui in infernum*. In quibus verbis tam Latinum *Infernum*, quam Hebraicum

Epiph. Anco. Scheol, Epiphanius & Hieronymus magni *Hiero. in c. 4.* vterque nominis, & in linguis Orientalibus in ep ad Eph. apprimè versatus, de inferno, dæmonum sede interpretantur, quod & Psalmographus

Psal. 138. apertissimo testimonio confirmat dicens, *Si ascendero in caelum, tu illi es; si ascendero in infernum, ades*. Vbi sub antithesi & illius sublimitatem, & huius profunditatem voluit designare.

Cum igitur nihil cælo altius sit, necesse quoque est infernum omnium locorum infimum esse (oppositorum enim opposita est ratio.) Ita namque locum hunc exponunt quo celebres Rabini, Kimhi, & Aben Esra. Quin & hoc modo intelligendus est locus ille Matth. 11. *Et tu Capernaum, numquid usque ad caelos exaltaberis? usque ad infernum descendis?* Hic de vtroque extremo sermo est,

vno summo, altero infimo, cælo inquam & inferno, in primo extremitatem axis, in secundo centrum videmus terræ. Quis igitur negare præsumat, illum, sub pedibus nostris, in imis terræ visceribus esse? quod & egregijs rationibus confirmabo.

Philosophorum axioma est, per contraria contraria firmari & astrui posse: nã contraria contrariorum sunt consequentia; si bus sub terrenim aqua frigefacit, ignis calefacit: ergo ra infernum & contrariorum contraria sunt loca. Atqui esse beati & damnati penitus inter se contrarii sunt, atque diuersa amborum fors & conditio; hi quippe supplicia sustinent, illi gloria perfruuntur. Cum igitur cælum, quo nullus in orbe locus altior aut sublimior, Sanctorum habitatio sit, & sedes; sequitur, infernum qui damnatorum receptaculum est, omnium infimum & profundissimum esse.

Axioma item aliud est, locum dignitati locati & meritis respondere debet: atqui certum est, nihil peccatore vilius esse, quippe quem Propheta pulueri, vti rei vilissimæ, comparat, *Non sic impius, non sic, sed tanquam puluis quem prouicit ventus a facie terra.* *Æquum est ergo, omnium locorum infimum & abiectissimum peccatori assignari*. Vnde sequitur, infernum peccatorum & impiorum habitaculum, omnium locorum postremum esse.

Quemadmodum ea quæ leuia sunt & subtilia, simul in altum feruntur, ita grauia & densa, ad ima subsidunt; at nihil peccatore grauius aut ponderosius, quem nimirum sacra Scriptura omnium ponderum ponderosissimo, plumbo inquam, comparat, *Submersi sunt quasi plumbum in aquis*: Psalmographus, *Psal. 37.* iniquitates suas sicut onus graue super se grauatas deplorat. Inferre igitur possumus, qui peccatores omnes recipit & complectitur, infernum, omnium locorum profundissimum & remotissimum esse.

Quis igitur de eo dubitet? cuius tanta vesania futura est, vt in tam horrendū velit locum descendere? in tam maledicta terra viuere? terra, inquam, quam nec oriens mediusue, cadensue Phœbus adire potest, in qua

qua nulla temporum indicia aut dimensio-
nes horarum, in qua non nisi tenebra viden-
tur, non nisi gemitus & ululatus audiuntur,
non nisi mephitis & odor terretimus perci-
pitur: terra, inquam, adeo à cælo, Deo, An-
gelis, omnibusque creaturis remota. Quis,
inquam, non reformidet in mundi fundo, in
abyssò è qua egredi non liceat, atque sub om-
nium creaturarum pedibus viuere? Absit,
est enim miserum, horrendum, intolerabile.
Quamobrem insensate & demens peccator
rerum tuarum satage, iter aliud ingredi,
tandem respice, viam illam latam desere,
quæ ad interitum ducit, *Recordare nouissima*
ac præsertim quæ ad infernum spectant, &
in æternum non peccabis.

Ecd. 7.

Et est quam verissimum, Domine me-
tuende & tremende, eum qui hæc in mente
habuerit: huc oculos & cogitationes inten-
derit, nihil vnquam aduersus maiestatem
tuam commissurum, locique tam horren-
di assiduum meditatione nimium quantum ad
omnes peccandi occasiones rescindendas
sufficere. Si enim exilii metus ac peregrinæ
regionis incolatus, suppliciorumque terror,
rebelles & seditiosos intra lineam contine-
ant, & Principibus obedire cogant: quid an
non inferni apprehensio, exilii perpetui &
quidem in terra deserta & inaquosa, loco-
que incognito & barbaro formido, tantor-
um deinde cruciatuum, tormentorū, sup-
pliciorumque cogitatio, peccatorem impel-
lant, ac quodammodo cogant, vt diuinam
maiestatem colat, adoret, reueratur, legi-
bus eius obtemperet, voluntati obsecundet,
eiusque iustitiam & vltionem reformidet?
Nullus sane te vnquam Domine offendere
presumat, si cogitet quid sit infernus; si co-
giter lacum esse flammæ & sulphur euapo-
rantem, puteum perpetuis ignibus astuan-
tem, abyssum densissimis & palpabilibus te-
nebris obsitam, quam sol radius nunquam il-
lustrat, in qua nullæ apparent stellæ, quam
nulla voluptas, sed luctus assiduus & sempi-
ternus horror inhabitat; esse denique locum
omnium locorum infimum & abiectissi-
mum, & haud procul à terræ centro consti-
tutum. Tu autem gratiam nobis præsta Do-
mine, vt eundem semper præ oculis habea-

mus, cuius horrorem metuamus, horren-
tes abominemur, abominantes recte ad cœ-
lestem patriam contendamus, in qua omnis
nostra, & quidem perfectissima beatitudo
sita est, quam elargiri nobis dignetur, qui in
sæculorum sæcula viuunt & dominatur Deus.
Amen.

FERIA TERTIA.

DE POENIS INFERNI.

Partitio.

- I. De poenis ab irato iam Deo illatis generatim.
- II. De variis damnatorum poenis.
- III. De duabus aliis poenis singularibus.
- IV. De poenarum diuersitate pro delictorum
qualitate.

Memorare nouissima tua, & præser-
tim supplicia, quæ in inferno subeunda
sunt, & in æternum non peccabis.
Eccles. 7.

FIGURA.

VIRTVTVM omnium, ac præsertim pa-
tientia speculum Iob, ærumnas suas de-
plorans, terram quandam barbaram & ina-
mœnam depingit, quam terram miseriam vo-
cat & tenebrarum, opertam mortis caligine,
quæ umbra mortis, & nullus ordo, sed sem-
piteraus horror ac confusionis chaos, cala-
mitatumque iliades inhabitant. Hanc cum
ipse mecum perpendo, non possum quin mi-
hi persuadeam, sanctissimum illum virum
infernalem terram describere, cuiusque sup-
pliciorum grauitate, ac tormentorum quæ
impit in illa subeunt acerbiteratem, ob oculos
ponere voluisse. Illa enim vere, terra mise-
ria & tenebrarum, & mortis caligine ope-
ta appellari potest, in qua lumen nunquam
effundit, vbi nullus dies, aut horarū indicia
sunt. Terra, in qua non nisi mera nox, ama-
ritudo